

Til: Klima- og miljødepartementet

Innspill til oppfølging av ny global naturavtale

Vi viser til innspillsmøte om temaet 28. april og ønsker med dette å gi vårt skriftlige innspill.

Fordoblingen av verdens befolkning de siste 50 årene, økt forbruk og ikke-bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre har ført til et stort globalt press på naturen og det biologiske mangfoldet. Utfordringene er store globalt, noe Naturpanelets rapport i 2019 tydelig viste. Naturpanelet peker bl.a. på at den globale utryddelsen av arter nå er et titalls til et hundretalls ganger så stor som det den i gjennomsnitt har vært de siste 10 millioner årene. Basert på gjennomsnittstall fra de internasjonale rødlistene og en estimering av antall arter, mener også naturpanelet at omtrent 1 million arter står i fare for å bli utryddet.

Vi mener derfor at det er bra at man har fått på plass et nytt globalt rammeverk for naturen. Vi synes også det er bra at avtalen ikke bare peker på strengt vern, men også på bevaring gjennom bærekraftig bruk.

Mange omtaler natur- og klimakrisen i samme åndedrag. Selv om det kan argumenteres for at disse krisene henger sammen og er like viktige, så er de også grunnleggende forskjellige. Mens behovet for kutt i klimagassutslipp er det samme uavhengig av hvor det skjer i verden, vil både tilstanden i naturen og tiltakene for å ivareta naturmangfoldet være svært forskjellig fra land til land. Dette både fordi naturen og artene har forskjellige egenskaper og fordi den menneskelige påvirkningen av naturen er forskjellig. Slike forhold må man ta hensyn til når avtalens skal følges opp nasjonalt.

Det er grunn til å minne om at presset mot naturen i Norge relativt sett er lavt både i europeisk og global sammenheng, og at både myndighetene og norsk næringsliv systematisk har arbeidet for å ivareta det biologiske mangfoldet i de siste tiårene.

Det er også grunn til å minne om at det biologiske mangfoldet i Norge er et resultat av både naturgitte forutsetninger og menneskelig påvirkning i løpet av de siste 10.000 årene etter siste istid. Det korte tidsrommet fra istida betyr at det i svært liten grad finnes arter som er unike for Norge. Kulturpåvirkningen i denne perioden har dessuten hatt stor betydning både for hvilke arter som er her og hvor store populasjonene av artene er. Uten kulturpåvirkningen ville det vært mer av arter knyttet til urørt natur,

mens det ville vært mindre av arter som er avhengig av skjøtsel, som f.eks. mange karplanter. Stort sett alle arealer har historisk vært i bruk, og det er denne bruken som har gitt grunnlaget for det biologiske mangfoldet vi har i dag.

Skogeierforbundet vil også peke på at fordi det i økologisk sammenheng er svært kort tid siden siste istid, så har de aller fleste artene som har kommet seg til Norge god sprednings- og etableringsevne. Mange av artene har vi eksempelvis til felles med land med boreal skog både på den nordlige og sørlige halvkule. Fordi de aller fleste artene har god sprednings- og etableringsevne, har arbeidet med å ivareta det biologiske mangfoldet i de norske skogene i stor grad har vært basert på den nordiske modellen. Det innebærer at arbeidet med å ivareta det biologiske mangfoldet er basert på erkjennelsen av at det er mengden med egnete livsmiljøer over tid som er viktigst for å ivareta artene i norsk skognatur. I andre deler av verden hvor klimaet har vært stabilt over svært lang tid, har det resultert i at det finnes mange endemiske arter med små økologiske nisjer eller dårlig spredningsevne. Her vil andre strategier være mer hensiktsmessig eller nødvendig.

Behov for å se på representativitet i et større bilde enn Norge

Naturavtalen legger opp til at det skal være representativitet i områder som vernes eller bevares gjennom bærekraftig bruk. Fordi artene i Norge ofte kun er en liten del av en stor global bestand, mener vi det er viktig å se på representativitet i et større bilde enn Norges territorialgrenser. Eksempelvis er det mange av rødlisteartene i Norge som er knyttet til edelløvskog fordi edelløvskogen bare utgjør om lag en prosent av skogarealet her. Mange av disse artene er livskraftige lenger sør i Europa hvor edelløvskogene er langt mer utbredt. I 2020 vurderte NIBIO¹ hvilke skogtyper som er spesielt godt representert i Norge, og konkluderte med at Norge har et særlig ansvar for å ivareta fjellnær og kystnær skog. Slik skog er vanlig her, men mer sjelden i europeisk sammenheng. For å sikre en effektiv ivaretagelse av det biologiske mangfoldet globalt, mener vi det derfor er avgjørende at man ser på representativitet i et internasjonalt perspektiv.

Skogbrukets arbeid med å sikre biologisk mangfold - der det drives skogbruk

Livsmiljøtilnærmingen ligger til grunn for arbeidet med miljøsertifisering av skog og skogbruk. Som et av få land i verden er så godt som hele det norske skogbruket sertifisert etter miljøsertifiseringsordningen PEFC, mens ca. 10 prosent av skogen er sertifisert etter FSC. PEFC skogsstandard ble innført i Norge på grunn av markedskrav om miljøhensyn ved skogsdrift og sporbarhet. Basert på et sett internasjonale kriterier utarbeides det egne nasjonale standarder tilpasset norske forhold. Standardene stiller en rekke krav til skogbruket, som ofte er strengere på hensyn til naturmangfold enn lovverket. PEFC skogsstandard skal revideres hvert femte år, i en demokratisk prosess

¹ [NIBIO rapport 6/69/2020 – Ansvarsskogtyper i Norge – Hvilke europeiske skogtyper er spesielt godt representert i Norge?](#)

hvor en lang rekke organisasjoner og relevante myndigheter inviteres med. Senest i juni 2022 kom 15 organisasjoner, herunder fire klima- og miljøorganisasjoner til enighet om forslag til revidert Norsk PEFC Skogstandard. Forslaget inneholder en rekke endringer. Her er spesielt kravene knyttet til miljø og friluftsliv innskjerpet for å sikre det biologiske mangfoldet og mulighetene for friluftslivet lokalt. Konkret for naturmangfold er det blant annet innført krav om 5 prosent avsetning av biologisk viktig områder (BVO) for eiendommer større enn 1500 dekar og økt hensyn til fuglene i skogen. Det er også et klart mål om å utnytte mulighetene for bruk av lukkede hogstformer, som vil gi et mer variert skogbilde og være fordelaktig for skyggekrevede arter.

Periodevis revisjon av både internasjonale kriterier og nasjonale standarder sikrer at skogbehandling og hensyn til miljøet stadig justeres basert på ny kunnskap. Vi har tro på at dette er riktig vei for detaljregulering av skogbruket også fremover, og viser til at FNs naturpanel også peker på at nettopp sertifisering og miljømerking er et viktig verktøy for å nå målene om ivaretagelse av biologisk mangfold.

En gjennomgang Skog og landskap (nå NIBIO) gjennomførte i 2012² viste at om lag 31 % av det produktive skogarealet i Norge er underlagt moderate eller sterke restriksjoner grunnet miljøhensyn i lov og sertifiseringskrav.

Over 20 år med miljøsertifisering av norsk skogbruk har gitt resultater. Overvåking av skogen gjennom Landsskogtakseringen viser at det har blitt mer gammel skog, mer død, flere grove, gamle trær og mer lauvskog. Situasjonen for sjeldne og truede arter med spesielle krav til livsmiljø har dermed blitt vesentlig bedre. Dette fører til større populasjoner av arter som er sjeldne eller truet, og ved at skogen gir grunnlag for at nye arter som har sin hovedutbredelse vest, sør eller øst for Norge etablerer seg her i landet. Forholdene for det biologiske mangfoldet i skog har derfor blitt bedre de siste 20 årene.

Dette betyr ikke at vi er i mål med arbeidet for å ivareta biologisk mangfold. Resultatene fra Landsskogtakseringen, Artsdatabankens rødlistearbeid, annen ny kunnskap og erfaringer, gir et grunnlag for kontinuerlig å avdekke utfordringer og forbedre miljøarbeidet.

Frivillig vern av skog

Mens sertifisering av skog sikrer at det tas vare på livsmiljøer spredt rundt i skoglandskapet, er vern av skog et viktig verktøy for å ivareta større områder med viktige livsmiljøer. På 80- og 90-tallet ble skogvernet gjennomført som myndighetsstyrte prosesser, der skogeierne hadde liten påvirkningsmulighet for hvor verneområdene skulle plasseres. Dette medførte høyt konfliktnivå og en rekke saker

² [Rapport fra Skog og landskap; 02/2012 - Effekter av ulike miljøhensyn på tilgjengelig skogareal og volum i norske skoger](#)



ble tatt til rettsapparatet, noe som medførte lange og dyre verneprosesser. I 2000 lanserte Norges Skogeierforbund frivillig vern av skog for å redusere konfliktnivået. Ordningen går ut på at vernemyndighetene vedtar hvilke skogtyper som skal prioriteres for vern. Skogeierorganisasjonene bistår så med å finne frem til områder som oppfyller kravene og hvor skogeier er villig til å verne. Det forhandles om avgrensning, verneforskrift og erstatning før bindende avtale om vern signeres av staten og skogeier. Om skogeier ikke er fornøyd med utfallet av forhandlingene, kan hen trekke seg fra prosessen.

Ordningen har medført et langt lavere konfliktnivå, og ettersom ordningen har blitt kjent blant skogeierne har interessen økt. Skogeierorganisasjonene har i dag et godt samarbeid med vernemyndighetene om hvilke skogtyper og områder det ønskes at skal tilbys for frivillig vern. Landsskogtakseringens overvåking av skogvernområdene viser at vernet er treffsikkert, da verneområdene stadig fanger opp mer produktiv skog, gammel skog og naturskog³.

Skogeierorganisasjonene har bygget opp kapasiteten på å tilrettelegge for frivillig vern i tråd med signaler fra vernemyndighetene og en økende bevilgning til skogvern over statsbudsjettet. Etter 2018 har det imidlertid vært en svak nedgang i midler til vern over statsbudsjettet, samtidig som tømmerpriser og det generelle kostnadsnivået i samfunnet har økt. Kombinert med prioritering av mer produktiv skog i verneområdene, har dette ført til at kostnaden per arealenhet vern har økt. Økte kostnader knyttet til vernet, kombinert med økende mengde områder i prosess, har ført til at det har bygget seg opp en kø av områder som er klare til å vernes. Klima- og miljødepartementet varslet derfor brems i skogvernarbeidet våren 2022. Dette har videre resultert i at vernemyndighetene nå avslår en stor andel av de pågående sakene med begrunnelse i manglende budsjett. Mange av sakene som avslås har vært i prosess i flere år, og vernemyndighetene v/statsforvalterne har signalisert at de innfrir kravene til vern. Avslagene har skapt stor frustrasjon hos skogeierne, som nå føler seg lurt. Noen har også lidt økonomiske tap som følge av at de har satt forvaltningen av eiendommen på vent over lengere tid i påvente av vern.

Frivillig vern av skog har så langt vært en suksesshistorie i historien om miljøarbeidet i skogen. Vi frykter at manglende bevilgning nå vil føre til at tillitten til ordningen er svekket blant skogeierne, noe som vil slå negativt ut for fremtidig arbeid med skogvern. Stortinget har vedtatt at 10 prosent av skogen skal vernes, og at dette bl.a. skal løses gjennom frivillig vern av privateid skog. Det er avgjørende at bevilgningen følges opp med de nødvendige midlene for å lykkes med dette. Mye som det nå takkes nei til, har høye vernekvaliteter. I mange regioner vil det være vanskelig å fremskaffe verneområder av tilsvarende eller høyere kvalitet hvis man ender opp med å takke nei

³[NIBIO rapport 9/13/2023 - Arealrepresentativ overvåking av skogvernområder gjennom Landsskogtakseringen. Landsskogtakseringen 2017-2021](#)



til det som nå er tilbudt. For å opprettholde tilliten til ordningen frivillig vern, er det viktig å ikke endre på kravene til vern underveis i prosessen. Tilliten til ordningen er bygd opp over tid. Om staten oppfattes som en useriøs forhandlingspart blir det vanskelig å jobbe med å fremskaffe nye tilbud i fremtiden.

Klima og fare for «naturlekkasje»

Skal en kunne løse klimautfordringene og samtidig dekke befolkningens behov for mat, materialer, fiber, grønt karbon og energi i framtida, er en avhengig av å kunne bruke naturen.

Med generell vektlegging på høye verneprosjenter, tas det ikke hensyn til at målene for biologisk mangfold mange steder kan nås gjennom bærekraftig bruk som samtidig gir grunnlag for produksjon av viktige ressurser som verden trenger.

FNs klimapanel legger til grunn økt bruk av biomasse fra skog i alle scenarier hvor vi når 1,5 - 2 graders målene. FN's naturpanel peker på at klimaendringer i dag er en viktig årsak til tap av naturmangfold og at dette vi øke dramatisk om vi ikke når klimamålene.

Allerede i dag har vår rike del av verden netto import av mat, fiber og andre naturressurser fra fattigere deler av verden. Dette innebærer at en god del av presset mot naturen f.eks. i tropiske land, skyldes at vi henter naturressurser fra disse landene. Dette er samtidig land der det er vanskeligere å ivareta hensynet til biologisk mangfold gjennom bærekraftig bruk.

Generell vektlegging av store verneprosjenter, innebærer derfor en fare for at vi i den rike delen av verden tar store arealer ut av bruk, og i stedet henter mer av det vi trenger fra land hvor både presset mot naturen allerede er stort og hvor vi har det største naturmangfoldet.

Det er viktig at Norge legger vekt på at et nytt globalt rammeverk for natur ikke fører til slik «naturlekkasje». Det innebærer at vi må sørge for at implementering av avtalen i Norge ikke legger u hensiktsmessig begrensninger på bærekraftig bruk av natur.

Restaurering av natur

Avtaleverket innebærer at landene skal øke mengden natur gjennom restaurering. Med unntak av nedbygde arealer og fulldyrka jord, må stort sett alle arealer i Norge anses som fungerende natur med sitt biologisk mangfold. Selv om en gjennom tiltak kan søke å ta vare på eller utvikle spesielle tilstander for å ivareta hensynet til bestemte grupper av arter, er det derfor vanskelig å se for seg at behovet for å restaurere natur er like stort her som i andre land med et langt større fotavtrykk på naturen.



Når det kommer til økosystemer knyttet til myr, ser vi et potensiale for restaurering av myr som tidligere er grøftet og hvor det ikke har vært vellykket etablering av skog eller jordbruksarealer. Dette tiltaket vil kunne bidra positivt både for naturmangfold og klima. Restaurering er imidlertid kostbare tiltak, og det er derfor viktig at det etableres finansieringsordninger som dekker de kostnader og ulemper restaureringen vil medføre for grunneieren.

Avskoging

I Norge avskoges det om lag 60 000 dekar skog hvert år. Omtrent to tredjedeler skyldes utbygging av infrastruktur, der skogarealet bygges ned for å gi rom for annen arealbruk slik som boliger, skoler, hytter, idrettsanlegg, industri, kraftproduksjon, veier og jernbane. En tredjedel skyldes rydding av skog for beite eller nydyrking. Selv om en del av avskogingen bidrar til viktige samfunnsformål, er den av et slikt omfang at den bidrar til å redusere leveområder for biologisk mangfold i skog og til betydelige klimagassutslipp. Dette vil over tid begrense tilgangen på økosystemtjenester fra skogen, slik som karbonlagring, produksjon av fornybar biomasse og levesteder for skogens mange arter. Dette vil igjen øke presset på gjenværende skogareal, som kan føre til enda tøffere prioriteringer når det gjelder bruk og vern. Å redusere avskogingen er et godt eksempel på et tiltak som er vinn-vinn både for å redusere klimarisiko og for å redusere naturrisiko. Samtidig er det vanskelig å unngå helt, all den tid vi fortsatt vil ha behov for utbygginger også i fremtiden. F.eks. er bygging av skogsbilveier/traktorveier i skog nødvendig for å få transportert ut tømmer som kan bidra til grønn verdiskaping og substitusjon av fossile produkter, men også for å kunne drive et skogbruk med større andel lukkede hogster.

Vi mener man bør søke å unngå nedbygging av skog der dette ikke er strengt nødvendig, spesielt når det gjelder høyproduktiv skog. Der man av tungtveiende, samfunnsmessige årsaker må bygge ned skog, bør dette kompenseres gjennom å plante til tilsvarende mengder skog et annet sted. En slik ordning bør begrenses til irreversibel nedbygging, da rydding av skog til landbruksformål ikke har de samme effektene på klima og miljø og vil utvikle seg tilbake til en skogtilstand ved opphørt bruk.

Med vennlig hilsen

NORGES SKOGEIERFORBUND

Hans Asbjørn Kårstad Sørli